

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАУ БССР

№ 15 (1652) Аўторак, 20 лютага 1962 года. Цана 4 кап.

ГОМЕЛЬ ПЕРАДВЫБАРНЫ

ВЕЧАРЫ І КАНЦЭРТЫ

Культурна-адукацыйны горада дзейна рыхтуюцца да значнай даты — выбараў у Вярхоўны Савет БССР. У агульнаадукацыйных, клубных прадпрыемствах і ўстаноў, у бібліятэках праводзяцца вечары выбарчыкаў, чытаюцца лекцыі і дэклады аб савецкай выбарчай сістэме.

НАГЛЯДНАЯ АГІТАЦЫЯ

У чытальнай зале абласной бібліятэкі экспануюцца выставкі «На сустрэчу выбарам». На выставцы — Палажэнне аб выбарах, Канстытуцыя БССР, творы Ул. І. Леніна аб савецкім будаўніцтве, брашурны аб самай дэмакратычнай у свеце выбарчай сістэме. Абсталяваны стэнд у дапамогу агітатарам.

ТЭЛЕВІЗІЙНЫЯ НАРЫСЫ

Канцэрты па тэлевізійнай выбарчай рыхтуе студыя тэлебачання. Для тэлеглядчоў будуць выкаранены любімыя творы беларускіх, рускіх, украінскіх кампазітараў. У праграму канцэртаў уключаны тэлевізійныя нарысы аб кандыдатах у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР.

Намсамолка Тамара Сурмільнова працуе круцільшчыцай у баянавым цэху Магілёўскага завода штурчанага валакна. Пад яе нагляданне павуціны, яны паступаюць сюды з прадзільнага цэха, ператвараюцца ў моцныя, прыгожыя шаўковыя ніці. Тамара не ведае, дзе, у якім горадзе тнуць з іх шаўковыя палатны і шыюць празрыстыя блузкі і вясельныя сукенкі. Але яна ўпэўнена, што яны заўсёды прынесці людзям, у першую чаргу такім жа дзяўчатам, як і яна сама, вялікае задавальненне.

Таму такі радысны настрой і дзяўчыны, калі яны здымаюць са свайго маленькага станка чарговую баянавую шаўковыя нітку...
Фота Ул. КРУКА.

ТВАРЫЦЬ ДЛЯ НАРОДА, У ІМЯ КАМУНІЗМА

VI З'ЕЗД МАСТАКОЎ САВЕЦКАЙ БЕЛАРУСІ

Два дні, 15 і 16 лютага, працаваў у Мінску VI з'езд мастакоў Савецкай Беларусі. У спрэчках па абмеркаванні справаздачнага даклада праўлення саюза і даклада рэзюмэйнай камісіі прынялі ўдзел беларускія мастакі і скульптары: М. Савіцкі, М. Робертман, М. Данчыг, Я. Ціхановіч, М. Бельскі, А. Анкейчык, Ул. Стальман, І. Стасевіч, П. Дурчын, І. Карасёў, Я. Зайцаў, З. Азгур, М. Манасон, А. Марынк, П. Крохалеў, А. Гугель, І. Ахрэмчык, А. Шахновіч, старшыня праўлення Саюза архітэктараў БССР В. Лядыгіна, сакратар Саюза мастакоў СССР І. Сарэбраны, віцэ-прэзідэнт Акадэміі мастацтваў СССР М. Манізер, госці А. Німенка (Украіна),

Э. Юранас (Літва), Э. Эйман (Эстонія), міністр культуры БССР Р. Нісладэў, з прамовай на з'ездзе выступіў сакратар ЦК КПБ В. Ф. Шаўра, В. Ф. Шаўра зачытаў прытаненне Цэнтральнага Камітэта КПБ з'езду.

Пасля заканчэння спрэчак адбыліся выбары праўлення і рэзюмэйнай камісіі, а таксама выбары дэлегатаў на II з'езд мастакоў СССР.

У склад новага праўлення ўвайшлі: З. Азгур, І. Ахрэмчык, М. Аўчынінкі, П. Белуцаў, П. Воранаў, А. Глебаў, І. Давідовіч, М. Данчыг, А. Кашкурэвіч, А. Мазалеў, П. Нікіфарэў, А. Паслядовіч, В. Палайчук, М. Савіцкі, В. Савіцкі, Я. Ціхановіч, В. Цвірка.

Спрашчаючы кампазіцыю, слугу, графічна адціваючы дэталі, падкрэслваючы статычныя фігуры, такі мастакі разліваюць на нейкую вобразнасць, значнасць выражэння. Найбольш наглядна гэта відна ў скульптурных работах М. Якавенкі і В. Гросы, у жывапісу — у карцінах «Даяры» І. Рэа, «Хлеб» Л. Шчэмелева, «Калгасніца» Ул. Мінейкі і іншых. У скульптуры «Мантажнік» М. Якавенкі кідаецца ў вочы вонкавая абгугленасць, якая даходзіць у характарыстыцы твару да дэфармацыі, наўмысна трактоўка фактуры. У гэтай скульптуры няма ні абгугленай значнасці вобраза, ні духоўнага высакарства, ні унутранага характара. Калі твор неглыбока захватляе жыццё, калі ён не мае глыбокага падтэсту, то самі па сабе мастацкія прыёмы нічога не даюць.

СПРАВАЗДАЧНЫ ДАКЛАД ПРАЎЛЕННЯ

VI з'езд мастакоў Савецкай Беларусі, — сказаў дакладчык П. Нікіфарэў, — сабраўся ў выдатны час. Раённі XXII з'езда КПСС, новая Праграма партыі, успрыняты ўсім прагрэсіўным чалавечам у Камуністычным маніфест нашай сучаснасці, адкрылі новую старонку ў гісторыі Савецкай дзяржавы.

Званне савецкага мастака вельмі ганаровае, і ў той жа час яно да многага абавязвае. Без высокай патрабавальнасці да самога сябе, без напружанай штодзённай працы нельга стаць на ўзровень тых высокіх патрабаванняў, якія прад'яўляюць да мастакоў партыя і народ. Самазаканнасць у любой справе шчодрая, а ў мастацтве — проста неадраўнава. Тым больш цяжка, калі наш народ пачаў будаўніцтва камунізма, калі ў навуцы, тэхніцы, прамысловасці, сельскай гаспадарцы, у галіне культуры і духоўнага жыцця людзей адбыліся такія небывалыя змены.

Новая Праграма КПСС вызначае напрамак развіцця савецкай літаратуры і мастацтва ў новых умовах жыцця, і значэнне ў фарміраванні чалавечы камуністычнага заўтра.

Галоўная лінія ў развіцці літаратуры і мастацтва ўмацаванне сувязі з жыццём народа, прадзівае і высакарна стаіць адлюстраванне багацця і мнагасцінасці сацыялістычнай рэальнасці, натхненні і ярка пачаў новага, сапраўдна камуністычнага, і выкрыццё ўсяго таго, што перашкаджае руху грамадства наперад. Гэтыя выдатныя словы з Праграмы партыі вынікаюць глыбокае пачуццё гордасці і радасці ў сэрцы работнікаў і савецкага мастацтва. Няма для нас больш вялікага шчасця, чым аздаваць усе свае творчыя сілы, усе свае здольнасці і майстэрства на карысць нашага народа.

— Мы, беларускія мастакі, — гаворыць далей П. Нікіфарэў, — павінны грунтоўна прааналізаваць жыццё і працу нашай творчай арганізацыі, вызначыць перспектывы на далейшае. Цяпер, пасля XXII з'езда КПСС, усе мы разумеем, што нельга жыць па-старому, не ўдасканальваючы стыль і метады нашай работы, не развіваючы паслядоўна камуністычных асноў як у творчасці, так і ў арганізацыйнай дзейнасці.

У рабоце Саюза мастакоў Беларусі ёсць свае поспехі, але ёсць і шмат недахопаў. Аднак канстатаваць недахопы — гэта адно, а прааналізаваць прычыны іх — зусім іншае. Мала таксама выказаць жаданне ліквідаваць недахопы, трэба вызначыць практычныя магчымасці перабудовы ўсёй нашай работы, каб узняць беларускае выяўленчае мастацтва на яшчэ большую вышыню.

За высокае вынараччае майстэрства, шматгадовае кіраўніцтва хорам яго арганізатар Т. К. Лапацінай было прысвоена званне заслужанага дзеяча мастацтваў БССР.

Можна сказаць, што ў 1960 — 1961 гадах беларускі мастакі прапрацавалі інтэнсіўна і ўвогуле пэўна.

На V з'ездзе мастакоў Беларусі гаварылася аб неабходнасці больш увагі ўдзяляць сучаснай тэматыцы. Цяпер сучасная тема вызначае напрамак творчасці майстроў пэндзля і разна. Сённяшнія жыццё народна дае нам бясчэснае мноства матэрыялу, на аснове якога мо-

гуць стварацца разнастайныя мастацкія вобразы, могуць шырока праяўляцца творчыя ініцыятывы і індывідуальныя асаблівасці кожнага мастака.

У час пераліку паміж пасаджэннямі, Віцэ-прэзідэнт Акадэміі мастацтваў СССР М. Манізер і народны мастак БССР З. Азгур.

І тут трэба сказаць, працягваючы на некаторыя нашы поспехі, мы яшчэ па-сапраўднаму не вырашаем тых задач, што паставіла перад работнікамі мастацтва сама жыццё. Аб вартасці таго ці іншага твора маркуюць перш за ўсё па тым, наколькі глыбока ён адлюстроўвае жыццё чалавеча, які ён змажэ ён заваяваць розум і сэрцы людзей, адкрыць перад чалавечымі вачыма далейшыя. А ці многа такіх твораў з'явілася ў нас за апошнія гады? Вельмі мала.

У чым жа справа? Перш за ўсё ў недастаткова глыбокіх, часам павярхоўных, адноснах да зместу твора. Добрая тема іх не ўсё. Яна не вычэрпвае зместу, які залежыць ад таго, якія думкі ўклаў у твор мастак, якія вобразы ён стварыў. Нельга таксама добрай тэмай прыкрасваць недаходы майстэрства, гэта толькі прыніжае само тэму, кампрамуе яе. Хіба можа быць якая выўдзёная змест твора, калі ён не набудзе належнага мастацкага ўвасаблення? А ў нас некаторыя таварышы схільны дараваць слава твора, лічыць, што яго змест «выязвае». Другі, наадварот, захпляюцца толькі формай. Але ж нельга адрываць змест ад формы.

Часам нашы мастацкія работы выглядаюць вонкава зусім прадзівамі, у іх ёсць нейкая частка сучаснага жыцця, з большай ці меншай перакананасцю паказваюцца нашы героі-сучаснікі. Але гэтыя творы ўсё ж пакідаюць гледача раўнадздушным, бо мастак не ўзнямаецца да значных абгугленняў. Як прыклад, П. Нікіфарэў называе карціны А. Бархаткова «Знатная свінарка Л. Галушкі», М. Манасона «Мінок перадсяточны», Б. Няпомянчуга «На мінскай набярэжнай», скульптуру І. Глебава «Даяры».

Сутнасць навагарства не ў тым, што мастак стварае нешта не падобнае на творы папярэдняга, а ў тым, што яго мастацкае разуменне жыцця адкрывае ў мастацтве новыя шляхі, якія ўзабгаваюць творчыя магчымасці выяўленчага мастацтва.

Вось чаму трэба гаварыць аб тых, перш за ўсё, маладых мастаках, якія няпрывычна разумеюць само слова «навагарства». Нельга не ўспомніць выстаўку работ маладога жывапісца Л. Шчэмелева, якая была арганізавана ў саюзе. Здавалася б, каву, як не маладому мастаку з усім запалам і дэпальтасцю да ўсяго новага, неспрымаючы да руціны заўважак пых нашых часу, яго непаўторныя рысы. Але як далёка стаяць ад рэальнага жыцця работы Л. Шчэмелева. Мастакі ціваліцца толькі фармальнымі пытаннямі і вонкавымі адзнакамі почырка. Аб чым гаворыць яго карціна «Кавалі» — проста незразумела. Л. Шчэмелева неаднаразова крытыкавалі, але ён пакуль не зрабіў для сябе ніякіх вывадаў.

Почуць адметнага творчай манеры і сваіх прыёмаў пісьма не павінны быць самазатой. Калі знойдзены мастакоў пачуццёвыя выўдзёныя сродкі памаягаюць раскрыць праўду жыцця, стварыць усхваляваючы вобраз чалавеча, дык гэта вельмі добра. Які, напрыклад, могуць быць прычыны супраць выдатнага партрэта кампазітара Кара-Караева работы Т. Салахава або яго ж відмай карціны «На прапоўноу вахту»? Тут мастак бачыць жыццё поўна, усёбакова, глыбока разумее чалавеча. Ён увасабляе тэму па-свойму, сваёй мовай, але яна зраўняла кожнаму гледачу. Або прыклад з беларускага мастацтва — карціна Р. Кудрэвіч «Беларускі прыпеўкі». Пра чым пісьма, па прыёмах яго, здавалася б, не нясе нічога новага. Але яна глыбока сучасная. У гэтай карціне паказаны малады людзі калгаснай вёскі з іх прывабнымі душэўнымі якасцямі.

Пераважная большасць савецкіх мастакоў прыйшла да вываду, што шукаць новыя формы, віды, трыба, але жыццёвая праўда, жыццёвая паўнакрывнасць вобраза заўсёды застаецца абавязковай рысай нашага мастацтва, якое развіваецца на аснове метаду сацыялістычнага рэалізму.

Большасць нашых твораў не дапрацавана і ў адноснах раскрыцця зместу і ў фармальных адноснах, і таму яны не дасягаюць поўнасна сваёй мэты. Калі твор далкам выражае ўсё тое, да чаго імкнуўся яго аўтар, мы можам весці размову аб ступені яго значнасці і вартасці вельмі канкрэтна. Возьмем, напрыклад, карціны «Абароны Брэста» І. Ахрэмчыка, «Беларускія прыпеўкі» Р. Кудрэвіч альбо скульптуры «Лу Сінь» З. Азгура, «Гастэла» А. Бембеля, «Партрэт мастака» М. Савіцкага. У іх нельга нічога дадаць або адняць. Іншая справа, можна гаварыць і нават спра-

чацца аб ступені значнасці іх зместу, аб багаці мастацкіх сродкаў. А колькі ў нас ёсць такіх твораў, якія павінны быць больш завершанымі як па думцы, так і па мастацкаму выражэнню. Гэта, напрыклад, карціны Я. Ціхановіча «Трактары «Беларусь» у Вітаі», «Вяртанне» П. Крохалева, «Даяры» А. Малішэўскага. Вялікая тема ў іх так і не знайшла належнага раскрыцця.

Я. Зайцаў пасля карціны «Абарона Брэсцкай крэпасці» і «Сталі намерне» не стварыў завершанай карціны, у якой бы ён, як гаворыцца, поўнасна раскрыў самага сябе. Уявіце сабе карціну гэтага мастака «Дарагі госць» у яе поўным і магчымым, завершаным выглядзе. Наколькі гучанне яе было б мацнейшым, хоць яна і цяпер адна з лепшых работ нашага раздзела на Усеаюназны выстаўцы. А хіба цалкам дасягнуў сваёй мэты ў вельмі цікавай задуманым і ў асноўным вырашаным трыпціку В. Цвірка? Мастак, безумоўна, мог бы больш арганічна вырашыць кампазіцыю, узаемазвязь фігур з прыродай.

Тое ж можна сказаць і аб алегрычнай скульптуры А. Бембеля «Нахай ніколі не будзе ўзяты меч». Справа тут не столькі ў недастатковай тэхнічнай аддзельцы твора, колькі ў тым, што не да канца даведзена вобразная думка, не знойдзены дакладныя акцэнты. Вырашаць скульптурныя творы шляхам алегорыі — складаная і надзвычай адназначная задача. Яна абавязкова патрабуе багацця думкі аўтара і навін алегорыі ператварэння імя ў рабочы пластычнага абгрунтавання думкі. А вярта дадзены да поўнай дасканаласці гэты твор, і ён стане вельмі прыкметным у нашым мастацтве. Па сутнасці,

Быць на ўзроўні сучаснасці ў мастацтве можна толькі тады, калі змест творчасці мастака глыбока ўваходзіць у сваіх карэннях у праблемы сучаснага жыцця народа.

Не магу не ўспомніць, гаворыць П. Нікіфарэў, карціну М. Савіцкага «Лен», якую ён упарта лічыць адным са сваіх удаўля твораў. Жыццё нашай вёскі, аблічча яе людзей і іх унутраны свет зусім інаншыя, чым гэта паказана ў карціне Савіцкага. У ёй ёсць своеасаблівая задзурненасць, пачынаецца і свой рытмічны каларыт лад. Але сапраўднага жыцця ў ёй няма.

Дакладчык гаворыць далей аб задачах нашай мастацкай крытыкі, аб атмасферы ўзаемнай патрабавальнасці ў творчым калектыве. Голас крытыкі, значнае ён, павінен адчувацца ў рабоце мастацкіх саветаў, выстаўчых камітэтаў, творчых сесій. Ад стану і ўзроўню нашай крытычнай думкі залежыць і кірунак творчых намаганняў усяго калектыву. І сама творчая абстаноўка ў саюзе. Усе мы згодны з тым, што крытыка павіна быць прыкметнай і добразычлівай. На жаль, нярэдка за шыльдай прыкметнасці тоіцца нігілістычна, пагардлівая адносіны да традыцый свайго мастацтва. З другога боку, існуе не менш шкодная тэндэнцыя, калі ўсякае пачынанне, хай крыху спрэчнае або недастаткова яснае, катаргарычна адмаўляецца, без жадання правільна зразумець мастака.

Асабліва важна, каб нашы крытыкі ўважліва прыкметалі ўсё добрае, нават невялікія, першыя парасткі яго і ў той жа час шыра гаварылі аб хібах твораў, незалежна ад таго, кім твор напісаны. Крытыка перш за ўсё павіна быць глыбока партыйнай і адлюстроўваць за-

(Працяг на 2-й стар.)

ВОКАМ ЗБОКУ

З ЗАЛЫ З'ЕЗДА МАСТАКОЎ

Хто слухаў, а хто не толькі слухаў... На другі дзень пасля з'езду ў рэдакцыю зайшлі мастакі П. Грамыка, А. Волкаў, М. Лісоўскі і М. Жытніцкі.

— Вось, калі ласка, у дадатак да таго, што зрабіў яшчэ фотакарэс па н-дэнт... Праўда, без фотааб'ектыва, але аб'ектывуна.
(Гл. ст. ст. 1-3).

В. Ціхановіч.

Землякі з Навабеліцы — маскоўскі мастак Г. Ніскі і гомельскі мастак В. Пакаташкін. Мал. П. ГРАМЫКА.

ВЕРШ—НА ВАРЦЕ ВЕКУ

Гэтая пазія
ранае сама
запавяныя струны
душы нашага
сучасніка так
магутна, як гэта ёсць у невялікай
і вельмі прастай, але мудрай
імпрэсіі «Пра зямную
кулю»:

Вось каб зямную кулю
мог абняць, як дачку, я,
прысунуць яе да сэрца,
каб бачыць любоў ачула...
А я, нібы ў панаверы,
пад поўняй хаджу між вулак.

Ды што мне той поўны месік,
што сам я—благі намешнік!
Я ўсё адно паўтараю:
— Куля мая зямная,
дачушка мая малая,
глянь зорнай мяне з небакраю!

Тут можна было б сказаць
яшчэ пра вялікую любоў паэта
да савецкай пазіі! Да яе вола-
та Маякоўскага. Можна было б
сказаць і пра тое, якая глыбокая
і поўная ў пазіі Бранеўскага
уласцівае арганічнае за-
своівае лепшыя традыцыі
польскай класікі і на аснове
гэтага засваення рухацца наперад
і вышэй. Але ў гэтым кожны
чытач пераканаецца сам.

Падкрэсліць толькі, што Ула-
дзіслава Бранеўскага на Бела-
русі перакладаў яшчэ Янка Ку-
пала. У зборніку змешчаны пера-
клады, апроч купалаўскіх,
зробленыя М. Танкам, П. Пестра-
ком, М. Луканіным, М. Ма-
шарам, Р. Барыдуліным, А. Ва-
люгіным, С. Дзяргаем, Ул. Ду-
боўкам, многімі з нашых ма-
ладых паэтаў.

У вершы «У два галасы»
Уладзіслаў Бранеўскі пісаў:

Рассееш ты коці па свеце,
вандровец,
а прапа твая будзе часцінем
платомчык,
што траба табе, каб яшчэ
у міленьках?
— Любоўні!

У Бранеўскага гэтая любоў
ёсць і на Беларусі.

Ул. БОЙКА.

У ТВОРЧАЙ АТМАСФЕРЫ

У Брэсце адбылася абласная
нарада членаў літаратурнага
аб'яднання пра газеце «Звезда». На
яе прысутнічалі звыш сарака ма-
ладых паэтаў, празаікаў і драма-
тургаў. Пасля спазначанага де-
клара старэйшага аб'яднання кры-
тыка і літаратурнаўчы Уладзі-
міра Калесніка разгэранілі твор-
чыя спрэчкі. Малодых літарату-
раў эсабліва цікавілі пытанні і
важныя праблемы нашага жыцця,
узятых XXII з'ездам КПСС.
Удзельнікі нарады абмяняліся
думкамі па пытанні, што абмяр-
коўваліся на пленумах праўлен-
ня саюзаў пісьменнікаў СССР
і БССР.

Атрад брэсцкіх літаратураў —
даволі значны. На старонках рас-
публікавана друку змяшчалі
свае вершы Мікола Цілічка, Ярас-
лаў Пархута, Міхась Рудкоўскі,
Зіновій Вагнер, Уладзімір Куля-
ковіч, Міхал Галер, Васіль Жуко-
віч, Іван Кірэжыч і рад іншых.
Яраслаў Пархута выдаў кніжку
вершаў для дзяцей, Малоды пазі
Міхась Рудкоўскі падрыхтаваў
зборнік вершаў «Першыя зб'р-
сты». Актыўна працуе ў жанры
верша-песні Дамітрыў Васілевіч.

Брэсцкія літаратураў імкнучыся
узмацняць у сваіх творах надзею
на змены нашага жыцця. Аднак
мастацкі ўзровень многіх твораў
недасцітковы.

Абмеркаванне паэтычных і пра-
заічных твораў прайшло ў цёплай
творчай атмасферы.

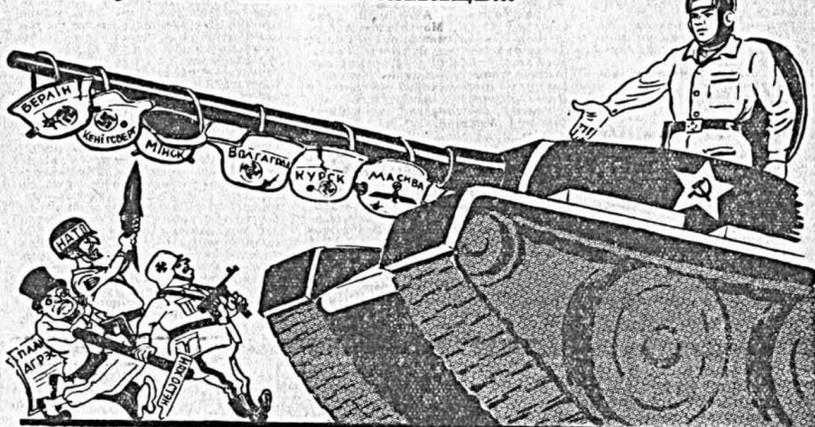
У нарадзе прынялі ўдзел за-
гадчык аддзела прапаганды аб-
кома КПБ Ф. Сяргейчык, рэдак-
тар абласной газеты «Звезда»
І. Чарняўскі, начальнік абласно-
га ўпраўлення культуры М. Шаў-
чук і мінскія пісьменнікі М. Ваде-
носаў, Г. Папоў, А. Шашкоў,
С. Шушкевіч і Г. Шыловіч.

ПАСЯДЖЭННЕ ПРАўЛЕННЯ САЮЗА МАСТАКОў БССР

Учора, 22 лютага, адбылося пасяджэнне праўлення Саюза маста-
коў БССР. Пленум выбар старшынёй праўлення заслужанага дзеяча маста-
цтва БССР В. К. Цірко, яго намеснікамі П. П. Нікіфарова і П. К. Бела-
вусава.

(БЕЛТА).

Тым, у каго слабая памяць...

Малюнак
М. ЖЫТНІЦКАГА.

Нарада рэжысёраў народных тэатраў

У Мінску адбылася нарада
рэжысёраў народных тэатраў па абмену
вопытам, спіліканая распу-
бліканізм Домам на-
роднай творчасці.

Рэжысёр Браслаўскага
народага тэатра О. Галін
расказаў пра тое, як
самадзейныя артысты аб-
слугоўваюць калгасні-
каў. За апошнія месяцы
артысты выступалі з кан-
цэртамі ў многіх калга-
сах раёна. Асабліва вя-
лікім поспехам у гляда-
цкай маршале паста-
ноўка наведы «Выба-
чыце, калі ласка» А. Ма-
кавіча.

Аб планах на будучы
расказалі рэжысёр
Слоўнскага народнага тэатра
М. Фрыдман, рэжысёр
Рэчыцкага народнага тэатра
В. Тамашук і інш.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОў, К. Л. ГУБАРЭ-
ВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф.
ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара),
М. Г. ТАЧОў, І. Ш. ЗАХАРОВІЧ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

ДАРАГІ ТАВАРЫШ!

НЕ ЗАБУДЬСЯ ПАПІСАЦІ НА ГАЗЕТУ
«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»
НА ДРУГІ КВАРТАЛ
І ДА КАНЦА 1962 ГОДА

На сваіх старонках газета ўсебакова і шырока асвятляе літарату-
рнае жыццё рэспублікі, друкуе аповяданні, вершы, адыяктоўныя
п'есы, урывкі з вялікіх твораў беларускіх пісьменнікаў. Газета
сістэматычна рэзюмэ новае творы пісьменнікаў, кампазітараў,
мастакоў, спектаклі і фільмы.

Падпісная цана:
На 3 месяцы — 1 руб. 5 кап.
На 6 месяцы — 2 руб. 10 кап.
На 9 месяцы — 3 руб. 15 кап.

Падпіска на газету «Літаратура і мастацтва» прымаецца без
абмежавання ў гарадскіх аддзелах «Саюздруку», у канторах
аддзялення сувязі, а таксама грамадскіх распулікавальніцкіх
мі друкі на прадпрыемствах, у навукальных і іншых установах

СПАКОЙ РАДЗІМЫ.

Фотазвяд А. ПЕРАХОДА. (БЕЛТА).

ЁН СТАЎ РОДНЫМ СЫНАМ

...Халодная во-
сен 1941 года.
Увесь вечар у
вёску Вялікая
Трасцяніца цягнуўся натоўп
абараняючых галодных жанчын і дзяцей.
Яны запойнілі былі калгасны
двор. Плакалі дзеці, прасілі есці.
Тут жа, на двары, расклялі вогні-
шча, грэліся, пілі кіпятую. Цудам
уцэляўся дзев падоўгі ўмішчалі
нахмітры скерб усёго натоўпу.
Многія з беканцаў не дайшлі: за-
гінулі ад голоду і куль канвайроў.

— Горад разбіты і спалены да-
штанту, — з сумам паведамілі
людзі нярадасную вестку. — А нас
гвалі суды пашком, далей ад
фронту.

Сюды, на калгасны двор, ішлі
вясковыя жыхары і забралі бе-
жэнцаў да сябе. Размяшчаліся па
дзве, а то і тры сям'і ў доме.

Раніцаю, калі пачало брацца на
зонак, Настасся Александрэўна
пайшла па ваду на рэчку. Яна
спаласнула вёдры, зачарнула ва-
ды і разгнулася, каб ісці, яна
чула: побач тосціць хаварыта ка-
шлянуў. Павярнула галаву і ледзь
не абамлела: на сцяжыніцы ля
альховага куста стаяў бось, без
шапкі маленкі хлопчык і кала-
ціца ад холаду. Настасся Алек-
сандрэўна паставіла поўныя вёдры,
падшліла бліжэй. Худы залу-
ташны тварык, валькія сінія вочы,
поўныя невывязанага гора. Брудны
востры кулачок, моцна сціскае
агрэзныя моршчы.

Як толькі жанчына падшліла, у
сініх вачынах бліснулі іскрыны
надзеі. Хлопчык ледзь чутна пра-
шаптаў: «Хлеба...» Больш ён нічо-
га не гаварыў. Маўчаў і тады, калі
Настасся Александрэўна пасадзіла
яго за стол і пачала частаваць га-
рачай бульбай — другога чаго
не было.

Вечарам у хлопчыка павысілася
тэмпература, пачаліся рывты.
«Прапэдадзе хлэпанчы», — запана-
кала думала жанчына, прыкляўшы
шурпату далоно да гарача-
га лобка. — «Дзе знойсці ў та-
кую часіну ўрача? Траба як-не-
будзь самай лячыць».

Вечарам яна прыгатавала ля-
кэрства — узвар з палёвых квет-
каў. А праз дзень уся ахля веда-
ла, што Настасся Александрэўна
і Уладзімір Іванавіч Дашчынскі
ўзялі на выхаванне сціпу. Першы
наведчык хворага прыйшла сусед-
ка Палагея Іванэўна Казак. Разва-
зала вузлячок і паклала на стол сі-
няваты, як лёд, і шэбды, як мар-
мур, кавалачок шукру.

Госці студэнтаў
і рабочых

Просторная актэвая зала Мін-
скага політэхнікума перапоўнілася.
Сюды, на Дзень творчасці, сабра-
лася многа студэнтаў тэхнікума,
малодых рабочых. Да іх у госці
прыйшлі работнікі кінастудыі «Бе-
ларусьфільм» і пісьменнікі Р. Ко-
бец, Я. Садоўскі.

Як ствараецца кінафільм, рас-
казеў навуковы супрацоўнік Ін-
стытута мастацтвазнаўства, этна-
графіі і фальклору Акадэміі на-
вук БССР Г. Тарасевіч. З цікавасцю
слухалі прысутныя расказ кін-
аператара В. Акуліна пра тое, як
здзімаецца фільм «Чалавек не
здаецца». Аб стварэнні вядомай
кінакамедыі «Шукальнік шчасця»
удзельнікі вечара даведваліся ад
аднаго з аўтараў сцэнарыя, пісь-
менніка Р. Кобеца.

Пра свой шлях у мастацтва рас-
казалі маладыя артысты Н. Жу-
коўска і асістэнт рэжысёра
В. Сяргееў.

У заключэнне прысутныя пагля-
дзілі кінафільм «Чалавек не
здаецца».

— Для сваіх берагла на ўсялякі
выпадк, але яны, дзякуй богу,
дужыя.

Пасля прыйшло яшчэ некалькі
жанчын. Неслі з сабой гасцінцы:
хто гарлач малака, хто некалькі
яек, а некаторыя цэпльы, толькі
што з печы, аладкі. Доўга гаво-
рылі з гаспадарамі, давалі пара-
ды, адыходзічы дадому, прасілі:
«Вы ўжо глядзіце за ім, за сці-
пю».

Ночку Уладзімір Іванавіч і На-
стасся Александрэўна на чарзе
дажурнылі ля хворага. А той у
гарачы варачоўся, прасіў піць,
кніваў моці. І Настасся Алек-
сандрэўна з мясцярскаю ласкаю
падносіла да гарачых засяяглых
вуснаў шклянку з кветкавым уз-
варам. Ачуняў Міша амаль перад
самым Новым годам.

Той навагодні вечар запомніўся
хлопчыку на ўсё жыццё. Раніцаю
Уладзімір Іванавіч прынеў з лесу
невялікую ёлачку і паставіў яе
на покуце.

— У нас заўсёды на Новы год
была ёлка, як будзе і ў гэтым
годзе, — сказаў ён.

Вечарам, калі завесілі коўдрай
вокны і запалілі газоўку, Уладзі-
мір Іванавіч паведаміў радасную
вестку: вораг пад Масквою раз-
громлены.

Доўга ў тую навагоднюю ноч
не спалі. Сядзелі ля гарача на-
паленай грубкі, успаміналі міну-
лае. У лакоі пахла смаляно і хва-
і. Міша расказаў сваім новым
бацькам пра родны Смаленск,
пра школу, у якой вучыўся. І як
бы ні было сумна хлопчыку ўспамі-
наць мінулае, ён не скардзіўся
на жыццё. Ён быў абуты і накар-
млены. У пераўраўні з тым, што
яму даялося яшчэ зусім нядаўна
перажыць за некалькі месяцаў,
гэта быў сапраўдны рай. У памяці
мёрліся жудасныя карціны ба-
мбардзіроўкі горада, і білі машы,
націлі ў сырых падвалах, голі і
холад.

У сорак чацвёрты, пасля вы-
звалення Беларусі, Міша Харчан-
каў трапіла ў дзіцячы дом.

І ось праз семнаццаць год
прыйшоў Міша. А праз месяц
Міхал Харчанкаў сам прыехаў
наведчы сваіх выхаватэляў, якія

сталі для яго на ўсё жыццё род-
нымі і дарагімі.

Выйшаўшы з аўтобуса, доўга
стаяў на вуліцы і здзіўляўся. Як
змянілася сіла за гэты час. Светлыя
прыгожыя дамы высталіся ў
роўня вуліцы, па якіх беглі
электрычныя сьлупы, несучы ў пра-
вадах святло і радасць людзям.
Там, дзе калісьці чэрнелі варо-
жыя дэоты, узвышаліся новыя бу-
дыны жытэлягадоўчай фермы.

Амаль месяц гасціў М. Харчан-
каў у сям'і Дашчынскіх. Адзін-
двадзячы, настойліва запрашаў:
«Тата і мама, едзьце жыць да
мяне».

— Дзякуй, сыноч, за добрае
слова, — сказаў на развітанне
Уладзімір Іванавіч. — Жывіць, як
бачыш, у дастатку, усёго хапае.

У дом, што на ўкраіне вёскі
Вялікая Трасцяніца Барыскага
раёна, цяпер часта ідуць цёплыя
пісьмы.

«Дарагі тата і мама...» — так
пачынаюцца яны.

— Ад сына, — гавораць шчас-
ліва бацькі, хоць свайго сына
яны ніколі не мелі.

І. ДАШЧЫНСКІ.

ТАРПЕДНАЯ АТАКА

[Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.]

Кіруха разумее, пра што думае Джа-
маеў. Такую ваду праслухоўваць дзя-
ка. Гук дохадзіць быццам скрозь фільтры,
а ішчы раз у перыскопе вядзе карабель,
і камандзір, лагодзіцца на чым свет,
крычыць у мікрафон акустыкам: «Заснулі,
чорт вас бяры! А ў баявой абстаноўцы
што можа быць?» Джамаеў толькі безда-
паможна разводзіць рукамі.

— Падняні на гадзіну, — просіць
Джамаеў і здымае навушнікі.

У навушніках лёгкі шум. Скрозь яго
Кіруха ўлоўлівае далёкі шчаччкі і папска-
ванне. Гэта ўдалечыні шуміць бераг і
хвалі ідуць дробны арэшкі. Лодка
змяніла курс, і з'явіліся новыя шумы —
глухія, цяжкія: дыхае мора хвалямі. Зна-
чыць, пад кілем блізка дно. А восты тых
характэрных шумаў няма. Кіруха задумля-
ва выводзіць алоўкам на паперы роўныя
квадраткі і кружочкі, затуюшывае іх
зною выводзіць. Аловак мяккі, чорны.

Вось такія ў Ленчы косы: чорныя-чорныя...

Раптам Кіруха ўскочыў і прыслухаўся.
Не, яму не здалос. У мікрафоне выразна
пачулася «тух, тух, тух...» Кіруха пракры-
чаў:

— Па курсу — шум вытоў!

Міма рубіў прабер рулявы сігналшчык.
Ля прыбораў застыў Барабаш, які на-
кальчыўся ў рукаваці, шклянкой дудзе. Адна
за адной паліцель па адсеках каманды.

Рахімаў узяўся за рукаўціку гідраўлічнага
падмалыніна, і перыскоп, лёгка коўзаючы-
ся, падняў ўверх. З-над слаба падціс-
нута салынка па тлустай змазцы скацілася
кропля вады і ўпала на твар Рахімава. Ён
змахнуў яе шырокай далонню і адразу ж
прынік да акуляра. Пакуль глядзеў — з
махваіна не спускаў рук Махона. Чакаў,
якую каманду даць камандзір — «Прадзь-
муць цыстэрні!» ці наадварот: «Запоўніць
галюны баласт!» і пайсці на глыбіню. На-
рэшце, Рахімаў адарваўся ад перыскопа і,
усміхнуўшыся, кінуў:

— Не тоі!

І зноў паселі матросы, вольныя ад ва-
ты. Яны ажуралі Рахімава:

— Калі ж будзе тое? — запятаў Ляс-
ной.

Рахімаў паціснуў плячмыма.

— На вайне невядома, калі з'явіцца
вораг. Суткі чакаеш яго, і двое, і пяцера...

А матросам толькі загадай аб вайне —
не дадуць спакою, засыплюць пытаннімі.

З Рахімавым яны асабліва любіць пагу-
рачыць — капітану ёсць пра што расказаць.

— Ну, у вайне разведка прапавала,
— паважна працігнуў Слюсар. — Вам,
напаўна, паведамілі...

— Былі выпадкі, калі паведамілі. Але
нават і тады даводзілася шукаць ворага.

— Раскажыце, таварыш капітан!

Рахімаў паглядзеў на гадзінік, штосці
падумаў і аддаў загад Джамаеў:

— Сачыце! Мы павіны выявіць пер-
шымі!

Выйшаўшы з аўтобуса, доўга
стаяў на вуліцы і здзіўляўся. Як
змянілася сіла за гэты час. Светлыя
прыгожыя дамы высталіся ў
роўня вуліцы, па якіх беглі
электрычныя сьлупы, несучы ў пра-
вадах святло і радасць людзям.

Там, дзе калісьці чэрнелі варо-
жыя дэоты, узвышаліся новыя бу-
дыны жытэлягадоўчай фермы.

Амаль месяц гасціў М. Харчан-
каў у сям'і Дашчынскіх. Адзін-
двадзячы, настойліва запрашаў:
«Тата і мама, едзьце жыць да
мяне».

— Дзякуй, сыноч, за добрае
слова, — сказаў на развітанне
Уладзімір Іванавіч. — Жывіць, як
бачыш, у дастатку, усёго хапае.

У дом, што на ўкраіне вёскі
Вялікая Трасцяніца Барыскага
раёна, цяпер часта ідуць цёплыя
пісьмы.

«Дарагі тата і мама...» — так
пачынаюцца яны.

— Ад сына, — гавораць шчас-
ліва бацькі, хоць свайго сына
яны ніколі не мелі.

І. ДАШЧЫНСКІ.

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

Ляса,
«хай шчэрцыца леў брытанскі
ворага», —
на цэпце Лёву
Прадзі страля пераможна!

<